

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Zbigniew Szczuka
Protokolant:	sekr. sądowy Aneta Rapacka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 lutego 2017 r. w Warszawie

sprawy A. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

o wcześniejszą emeryturę (z warunków szczególnych)

na skutek odwołania A. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

z dnia 11 maja 2016r., nr (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje A. M. prawo do emerytury od dnia 19 kwietnia 2016 roku,
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. na rzecz A. M. kwotę 180z zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

A. M. w dniu 21 czerwca 2016 r. złożył odwołanie za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. do Sądu Okręgowego Warszawa-Praga

w Warszawie od decyzji ww. organu rentowego z dnia 11 maja 2016 r., znak: (...), na mocy której organ rentowy odmówił mu prawa do wcześniejszej emerytury z warunków szczególnych. W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony wskazał,

że organ rentowy nie uznał okresu świadczenia przez niego pracy w gospodarstwie rolnym siostry od dnia 5 kwietnia 1972 r. do dnia 26 sierpnia 1977 r. (k. 2-5 a. s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. w odpowiedzi

na odwołanie z dnia 5 lipca 2016 r. wniósł o jego oddalenie. Organ rentowy w uzasadnieniu podniósł, że ubezpieczony nie spełnił przesłanek wymienionych w art. 184 w zw. z art.

32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ponieważ nie legitymuje się okresem składkowym i nieskładkowym

wynoszącym co najmniej 25 lat. Oddział wskazał, że nie zaliczył do ogólnego stażu pracy ubezpieczonego okresu od dnia 5 kwietnia 1972 r. do dnia 26 sierpnia 1977 r. z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym siostry, podnosząc, że zeznania świadków nie potwierdzają w sposób jednoznaczny i niebudzący wątpliwości, że praca wykonywana przez odwołującego nie była jedynie doraźną pomocą przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Jednocześnie, na podstawie załączonych dokumentów organ rentowy stwierdził, że aktualny staż pracy odwołującego na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosi 21 lata, 3 miesiące i 16 dni, w tym 19 lat, 1 miesiąc i 5 dni okres pracy w warunkach szczególnych (k. 11-12 a. s.).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. M. w dniu 19 kwietnia 2016 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. wniosek o wcześniejszą emeryturę z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Do powyższego wniosku odwołujący dołączył kwestionariusz dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych wraz z dokumentacją potwierdzającą te okresy (k. 1-19 a. e.).

Organ rentowy po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego ustalił, że ubezpieczony nie spełnia warunku dotyczącego okresów składkowych i nieskładkowych w wymiarze 25 lat, gdyż na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udowodnił wymaganego okresu. Z tych też względów organ rentowy na gruncie decyzji z dnia 11 maja 2016 r., znak: (...) odmówił ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury z warunków szczególnych. Do stażu pracy organ rentowy nie zaliczył odwołującemu okresu zatrudnienia od dnia 5 kwietnia 1972 r. do dnia 26 sierpnia 1977 r. W ocenie organu rentowego odwołujący legitymował się wymiarem 21 lat, 3 miesięcy i 16 dni przepracowanych okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 19 lat, 1 miesiąca i 16 dni pracy w warunkach szczególnych (k. 77 a. r.).

A. M. urodził się w dniu (...) w T.. Odwołujący od urodzenia mieszkał we wsi T., w gospodarstwie rodziców. W spornym okresie czasu gospodarstwo o powierzchni około 6 hektarów prowadzili siostra odwołującego J. i jej mąż S. K.. W tym czasie w gospodarstwie mieszkała również matka odwołującego oraz trójka małoletnich dzieci siostry. Na powyższych gruntach rolnych siostra i szwagier odwołującego uprawiali zboże, ziemniaki, brukiew, buraki oraz len, a także zajmowali się hodowlą zwierząt gospodarskich takich jak drób, świnie, krowy i koń.

W gospodarstwie rolnym pracowali fizycznie siostra i szwagier odwołującego, a także on sam. W okresie nauki szkolnej ubezpieczony pomagał siostrze w pracy na roli po zajęciach, ale również pracował przez całe wakacje i w inne dni wolne od szkoły. Z uwagi na niewielką odległość od szkoły i fakt, że dojazd do niej zajmował odwołującemu około 45 minut, po powrocie do domu ok. godz. 15-16 pracował w gospodarstwie przez co najmniej 4 godziny dziennie. Do obowiązków odwołującego należało m.in. prace przy siewach, pieleniu, sianokosach, sadzeniu ziemniaków, wykopkach i suszeniu lnu. Ubezpieczony wykonywał również prace związane z utrzymaniem ziemi uprawnej, takie jak oranie, bronowanie, nawożenie obornikiem. W gospodarstwie nie było maszyn i urządzeń rolniczych, dlatego też wszystkie czynności odwołujący wykonywał za pomocą pługa, brony, kosy i motyki. Ponadto, A. M. zajmował się także hodowlą zwierząt gospodarskich, takich jak drób, świnie, krowy i koń. Wkład pracy odwołującego był znaczny, gdyż oprócz niego w gospodarstwie pracował tylko jego szwagier i siostra, która zajmowała się również trójką małych dzieci (zeznania świadków T. K. k. 35-36 a. s., J. P.

k. 36 a. s., J. K. k. 36-37 a. s. oraz zeznania odwołującego A. M. k. 26-27 i 37 a. s.).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zawartych w aktach sprawy, w tym w aktach rentowych odwołującego, a także na podstawie wiarygodnych zeznań A. M. oraz świadków: T. K., J. P. i J. K..

Zdaniem Sądu dokumenty w zakresie, w jakim Sąd oparł na nich swoje ustalenia,

są wiarygodne, wzajemnie się uzupełniają i tworzą spójny stan faktyczny. Dokumenty potwierdzające okresy składkowe i nieskładkowe odwołującego nie były przez strony kwestionowane w zakresie ich autentyczności i zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy,
a zatem wynikające z nich okoliczności należało uznać za mogące stanowić podstawę ustaleń faktycznych w sprawie.

Zeznania świadka J. K. Sąd ocenił jako wiarygodne pomimo łączącego ją z odwołującym stosunku pokrewieństwa. Również zeznania świadków T. K. i J. P. Sąd ocenił jako wiarygodne. Wszyscy wskazani powyżej świadkowie wyjaśnili bowiem, na czym dokładnie polegała praca A. M. w gospodarstwie rolnym jego siostry. Świadkowie potwierdzili, że odwołujący po szkole, jak również w okresie wakacji pomagał siostrze w pracy na roli. Taka sytuacja trwała do czasu podjęcia przez niego zatrudnienia. Świadkowie wymienili również, jakie prace odwołujący wykonywał w gospodarstwie rolnym siostry oraz wskazali, iż z uwagi na fakt, że w gospodarstwie pracowali siostra i szwagier A. M., wkład pracy odwołującego był znaczny.

Za wiarygodne Sąd uznał również zeznania odwołującego A., albowiem są one spójne, logiczne oraz zgodne z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. Sąd dał wiarę zeznaniom odwołującego w zakresie wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym siostry w okresie od dnia 5 kwietnia 1972 r. do dnia 26 sierpnia 1977 r. w wymiarze co najmniej czterech godzin dziennie. Odwołujący w sposób szczegółowy wymienił także czynności, które wykonywał w gospodarstwie w spornym okresie. Jego zeznania były spójne wewnętrznie, a nadto korespondowały z zeznaniami wszystkich przesłuchanych w sprawie świadków, wobec czego Sąd nie odmówił im przymiotu wiarygodności w jakiegokolwiek części.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie A. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z dnia 11 maja 2016 r., znak: (...) jest zasadne i jako takie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem żądania odwołującego A. M. w niniejszej sprawie było zaliczenie do jego stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym siostry, tj. okresu od dnia 5 kwietnia 1972 r. do dnia 26 sierpnia 1977 r.

W myśl art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.) zwanej dalej „ustawą” ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32-34, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Przepis art. 184 ust. 2 ustawy stanowi, że emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Szczegółowe warunki przyznania prawa do wcześniejszej emerytury określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.) zwanego dalej „rozporządzeniem”, które zachowuje moc obowiązującą również pod rządami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach

i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn;
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W niniejszej sprawie, bezsporne było między stronami, że odwołujący A. M. ukończył w dniu 4 kwietnia 2016 r. 60 lat oraz udowodnił staż pracy w wymiarze 21 lat, 3 miesiące i 16 dni, w tym staż pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 19 lat, 1 miesiąca i 5 dni. Kwestię sporną stanowiło natomiast posiadanie przez ubezpieczonego 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

W myśl art. 10 ust. 1 ustawy, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki;
- 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia;
- 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,

jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

W niniejszej sprawie odwołujący domagał się uwzględnienia przy ustalaniu prawa do emerytury przypadającego przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresu pracy w gospodarstwie rolnym siostry po ukończeniu 16 roku życia, tj. od dnia 5 kwietnia 1972 r. do dnia 26 sierpnia 1977 r.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 25 marca 2014 r., (I UK 340/13) Sąd Najwyższy wskazał, że na gruncie systemu świadczeń z ubezpieczenia społecznego obowiązującego od dnia 1 stycznia 1999 r., zagadnienie, czy praca w gospodarstwie rolnym, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach, zaliczana jest pod jakimikolwiek warunkami, w szczególności wymaganego wymiaru, rozpatrywane było w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 r. (sygn. akt II UKN 535/99), z dnia 19 grudnia 2000 r. (sygn. akt II UKN 155/00), z dnia 17 października 2008 r. (sygn. akt II UK 61/08) oraz z dnia 8 marca 2011 r. (sygn. akt II UK 305/10). Sąd Najwyższy brał pod uwagę, że praca w gospodarstwie rolnym nie może być traktowana inaczej niż przebyte w poprzednim stanie prawnym okresy ubezpieczenia, a przynajmniej powinna być ekwiwalentna tytułowi ubezpieczenia. Przyjmował, że skoro w art. 6 ust. 2 pkt. 1 ustawy o emeryturach i rentach do uwzględnienia okresów pracy przed dniem 15 listopada 1991 r. wymagane jest wykonywanie jej w wymiarze przynajmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy, to świadczenie pracy na rzecz gospodarstwa rolnego osoby bliskiej powinno odpowiadać co najmniej połowie pełnego wymiaru czasu pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r., sygn. akt II UK 42/06 i z dnia 21 kwietnia 1998 r., sygn. akt II UKN 3/98).

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala na przyjęcie, że odwołujący pracował w gospodarstwie rolnym siostry stale, w wymiarze co najmniej czterech godzin dziennie

w okresie od dnia 5 kwietnia 1972 r. do dnia 26 sierpnia 1977 r., tj. w okresie wystarczającym do uzupełnienia wymaganego do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach 25-letniego okresu składkowego

i nieskładkowego na podstawie art. 184 ust. 1 oraz art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy. W tym okresie odwołujący uczył się w szkole zawodowej, a następnie w technikum w oddalonym o około

20 kilometrów od miejsca zamieszkania Ł.. Jednakże nawet po szkole, jak i przez cały okres wakacji letnich A. M. pomagał siostrze w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. W świetle zasad doświadczenia życiowego nie można przyjąć, że odwołujący w realiach ówczesnych stosunków wiejskich wykonywał jedynie typowe obowiązki domowe, zwyczajowo wymagane od członka rodziny. Jak wynika z relacji świadków, odwołujący pomagał w miarę swoich sił i możliwości w pracy w gospodarstwie rolnym, przy czym pracę na roli świadczył co najmniej cztery godziny dziennie, natomiast w czasie wakacji szkolnych, a co za tym idzie w okresie największego nasilenia prac, przeważnie w wymiarze zbliżonym do pełnego wymiaru czasu pracy wynoszącego osiem godzin dziennie.

Również w orzecznictwie wskazuje się, że kontynuowanie nauki w szkole ponadpodstawowej nie wyklucza wykonywania pracy na roli w wymiarze co najmniej

4 godzin dziennie, gdyż „powszechnie wiadomym jest, że na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych edukacja dzieci wiejskich nie stanowiła priorytetu, albowiem zazwyczaj starzy i schorowani rodzice nie będąc w stanie samodzielnie prowadzić gospodarstw rolnych - jedyne źródła utrzymania - nie przykładali zbyt dużej wagi do obowiązków szkolnych swoich dzieci” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 października 2016 r., sygn. akt III AUa 911/16). W niniejszej sprawie gospodarstwo rolne stanowiło jedyne źródło utrzymania siostry i szwagra odwołującego, na których utrzymaniu pozostawali także ich trzej małoletni synowie oraz sam ubezpieczony. Z uwagi na powierzchnię gospodarstwa oraz bardzo niski stopień mechanizacji, konieczne było wykonywanie pracy przez siostrę

i szwagra oraz odwołującego w znacznym wymiarze czasu.

W orzecznictwie podkreśla się, że dla ustalenia, czy odwołujący wykonywał stałą pracę w gospodarstwie, czy jedynie typowe obowiązki domowe, zwyczajowo wymagane

od członka rodziny istotne znaczenie ma ocena gospodarstwa rolnego, w którym pracował odwołujący, nie tylko pod względem kryterium obszarowego, ale przede wszystkim charakteru prowadzonej w nim działalności, przy uwzględnieniu jego znaczenia dla utrzymania rodziny, ilości osób wykonujących prace konieczne dla jego prawidłowego funkcjonowania, oraz zakresu prac wykonywanych w gospodarstwie przez odwołującego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 6 kwietnia 2011 r., III AUa 621/10). O tym, że nasilenie prac w gospodarstwie rolnym siostry odwołującego było bardzo duże, świadczy zarówno jego rozmiar, jak i różnorodność uprawianych roślin i hodowanych zwierząt, przy bardzo niskim stopniu mechanizacji tego gospodarstwa. Nie ulega przy tym wątpliwości, że odwołujący wykonywał stałą pracę o istotnym znaczeniu dla prowadzonego gospodarstwa rolnego. Całokształt zgromadzonego materiału dowodowego wskazuje jednoznacznie,

że praca odwołującego miała dla prowadzenia gospodarstwa istotne znaczenie i była niezbędna dla jego prawidłowego funkcjonowania, wykraczając znacznie poza czynności rozumiane jako drobna pomoc zwyczajowo wymagana od dzieci. Na ocenę tę nie ma wpływu fakt, iż odwołujący uczęszczał w spornym okresie najpierw do szkoły zawodowej, a następnie do technikum, gdyż szkoły te znajdowały się w mieście oddalonym o ok. 20 km od miejsca zamieszkania odwołującego, co - w związku z dobrym połączeniem komunikacyjnym

z miejscem zamieszkania - umożliwiała odwołującemu powrót do domu ok. godz. 15-16

i wykonywanie do wieczora pracy w gospodarstwie rolnym. W konsekwencji, przyjąć należy, że odwołujący pracował w gospodarstwie rolnym siostry w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy, tj. co najmniej 4 godziny dziennie. Reasumując, uznać zatem należało, że ubezpieczony spełnia przesłanki do nabycia prawa do emerytury z uwagi na fakt udokumentowania 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

Jednocześnie w niniejszej sprawie koniecznym jest odwołanie się do dyspozycji art. 129 ust 1 w/w ustawy, zgodnie z którym - świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2. W rozważanym

przypadku odwołujący ukończył wymagany ustawą wiek 60 lat w dniu 4 kwietnia 2016 r., natomiast stosowny wniosek złożył w dniu 19 kwietnia 2016 r. W zaistniałej sytuacji, zasadne było więc przyznanie świadczenia od dnia 19 kwietnia 2016 r. Z tych też względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego

w ten sposób, że przyznał odwołującemu A. M. prawo do wcześniejszej emerytury z warunków szczególnych od dnia 19 kwietnia 2016 r., o czym orzekł w pkt. 1 sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego, Sąd Okręgowy orzekł w pkt 2 sentencji wyroku w oparciu o treść art. 98 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800), zasądzając od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. na rzecz odwołującego A. M. kwotę 180,00 złotych.

Wobec powyższego, Sąd orzekł, jak w sentencji wyroku.